

Svar på skriftligt spörsmål SSS 99/2023 rd

Svar på skriftligt spörsmål om Business Finlands användning av pengar och tillsynen över användningen

Till riksdagens talman

I det syfte som anges i 27 § i riksdagens arbetsordning har Ni, Ärade talman, till den minister som saken gäller översänt följande skriftliga spörsmål SS 99/2023 rd undertecknat av riksdagsleda-mot Terhi Koulumies /saml.:

Har statsförvaltningen genomfört en egen utredning om hur ett missbruk av medel av det här slaget har varit möjligt,

vad har man lärt sig av denna misstänkta förskingring, och

hur kommer övervakningen av Business Finlands och statens övriga användning av pengar att utvecklas för att säkerställa dess ansvar?

Som svar på detta spörsmål anför jag följande:

Business Finland inledde sin verksamhet i början av 2018, då funktionerna vid de fristående organisationerna Innovationsfinansieringsverket Tekes och Finpro Oy slogs samman (lagen om Innovationsfinansieringsverket Business Finland och aktiebolaget Business Finland, 1146/2017). Business Finland utgörs av Innovationsfinansieringsverket Business Finland och aktiebolaget Business Finland, som har en statlig specialuppgift.

Finpro Oy:s i USA registrerade dotterbolag Finpro USA Inc., numera Business Finland USA Inc., grundades 2006. Finpro Oy:s finansiering utgjordes fram till 2014 av avgiftsbelagd konsultverksamhet och statsunderstöd. Från och med 2015 utgjordes Finpro Oy:s inkomster i huvudsak av statsunderstöd. De misstänkta missbruk av medel som inträffat i Finpros, nuvarande Business Finland Oy:s, dotterbolag i USA har skett under en tid då Finpro Oy var en förening och sedermera ett statligt aktiebolag. Händelserna utspelade sig vid tiden före grundandet av Business Finland.

Business Finland Oy:s dotterbolag Business Finland USA Inc. väckte år 2018 en civilrättslig talan mot en före detta anställd i bolaget i ett mål som gällde missbruk av medel. Talan utvidgades senare till att gälla den före detta anställdas make. Händelserna som gäller missbruk av medel och

överföringarna av medel har i Business Finland utretts i detalj utifrån internt material och uppgifter som erhållits genom den civila rättegången. Business Finland har också utnyttjat utomstående sakkunskap i utredningen. I ärendet har man bland annat utrett oklarheter i dotterbolagets bokföring samt granskat verifikat och kontoutdrag och jämfört dem med de ändrade kontoutdrag som den före detta anställda lämnat in. På basis av det material som erhållits med stöd av rättegången har Business Finland också kunnat utreda den slutliga användningen av pengarna. Business Finland och dess ombud har samlat in ett omfattande material och utifrån detta också gjort skriftliga sammanfattningar och utredningar i första hand med tanke på en rättsprocess. När misstanken om missbruk uppdagades utredde Business Finland även hur och vilka revisions- och tillsynspunkter som har hänfört sig till Finpro Oy:s ekonomiförvaltningsprocesser samt vilket material som använts för penningöverföringarna till dotterbolaget före 2018 och vilka förfaranden som då har följts. Finansieringsverkets interna revision har deltagit i utredningen av ärendet. Revisorerna har behandlat missbruksärendet som en del av revisionen av Business Finland Oy.

År 2021 lät Business Finland dessutom en extern tjänsteleverantör utreda vilka försummelser eller vårdslöshet i ärendet som kan ha orsakats av andra instanser än den före detta anställda som är svarande i den civilrättsliga processen, graden av de eventuella försummelserna eller vårdslösheten samt deras eventuella påföljder ur det finska rättssystemets synvinkel. Den utredning som Business Finland beställt antydde inte på några sådana omständigheter, på grundval av vilka det hade funnits anledning att vidtaga omedelbara rättsliga åtgärder mot andra instanser.

Både Innovationsfinansieringsverket Business Finlands och Business Finland Oy:s processer, ledningssystem, tillsyn och rapportering har utvecklats sedan Business Finland inledde sin verksamhet i början av 2018. De missbruk som det skriftliga spörsmålet behandlar gäller en tid då tillsynssystem och -metoder som de som finns idag inte fanns. Finpro hade inte heller någon intern revision eller så kallad compliance-funktion. En liknande händelsekedja skulle inte längre vara möjlig i Business Finland.

Utbetalningspraxisen i det amerikanska dotterbolaget ändrades genast när det som hänt uppdagades genom att bland annat specificera de dokument som krävs varje månad och utvidga den direkta tillgången för moderbolagets ekonomiförvaltning till kontouppgifterna för dotterbolagets bankkonto. Minst två personer deltar alltid i förhandsgodkännandet av enskilda fakturor och i utbetalningsprocessen. På motsvarande sätt avstäms räkenskaperna varje månad, varvid eventuella brister och oklarheter omedelbart kommer till kännedom. I moderbolagets ekonomiförvaltning hade dotterbolagets penninganvändning följts upp regelbundet och avstämningar hade gjorts på basis av anteckningar i bokföringen och kontoutdrag från dotterbolagets bankkonto även före detta. Tillsynen på basis av kontoutdrag grundade sig på ändrade kontoutdrag som levererats till Finpros huvudkontor från USA, vilket gjorde tillsynen ineffektiv. Av kontoutdragen kunde man inte i sig dra slutsatsen att de var ändrade eller att de inte motsvarade den faktiska situationen.

Den ifrågavarande före detta anställda hade haft en viktig roll i dotterbolagets ekonomiförvaltning, till följd av vilket endast den före detta anställda deltog i en del av ekonomiförvaltningsuppgifterna inom dotterbolaget. I den nya modellen har dessa brister rättats till.

Vid Business Finland pågår även ett omfattande projekt för att utveckla förvaltningen av dess internationella nätverk. Projektet syftar till att förtydliga och tilldela ansvar för förvaltningsuppgifter vid kontor utomlands vad gäller personaladministration, ekonomi, upphandlingar, juridik, IT och den allmänna förvaltningens funktioner. Målet är att säkerställa att förvaltningen fungerar på ett tillförlitligt, ansvarsfullt och ändamålsenligt sätt.

Helheten Business Finland har en intern revision som är direkt underställd generaldirektören. Revisionskommittén för Business Finlands direktion fastställer revisionsplanen för den interna revisionen och följer genomförandet av revisionerna tillsammans med Business Finlands generaldirektör och ledningsgrupp. I Business Finland har man också byggt upp en så kallad modell med tre försvarslinjer för att stärka och säkerställa verksamhetens laglighet och ansvar. Modellen utgörs av intern övervakning som är kopplad till daglig verksamhet, stöd för övervakning (compliance- och riskhanteringsfunktion) och av intern revision. Statens revisionsverk utövar tillsyn över verkets verksamhet och en konkurrensutsatt serviceleverantör står för Business Finland Oy:s revision.

Enligt lagen om Innovationsfinansieringsverket Business Finland och aktiebolaget Business Finland (1146/2017) styr och övervakar arbets- och näringsministeriet verksamheten vid Innovationsfinansieringsverket Business Finland. Innovationsfinansieringsverket Business Finland svarar för ägarstyrningen av Business Finland Oy och övervakar bolagets verksamhet. Finansieringsverket och bolaget bildar en funktionell helhet, och de leds enligt en gemensam strategi. Direktionen för Business Finland, som utnämnts av statsrådet, styr, följer och övervakar verksamheten inom helheten Business Finland. Missbruket av medel i USA har sedan det uppdagades behandlats av direktionen och dess revisionskommitté. Business Finland har informerat arbets- och näringsministeriet om hur ärendet framskrider.

Från dessa utgångspunkter för styrnings- och övervakningsförhållanden har arbets- och näringsministeriet ansett att Business Finland bär det primära ansvaret för att utreda och ingripa i missbruket i det amerikanska dotterbolaget till Finpro Oy, föregångaren till Business Finland Oy. Efter att den civila rättegångsprocessen som inleddes 2018 i ärendet dragit ut på tiden är det återigen nödvändigt att bedöma behovet av och möjligheten till eventuella ytterligare åtgärder. Centriskriminalpolisen har för sin del meddelat den 26 september 2023 att den har inlett en inledande utredning i fråga om misstanken om missbruk av offentliga medel i samband med Finpros verksamhet. Syftet med inledande utredningen är att utreda om det finns skäl att misstänka brott i ärendet och om de finska myndigheterna är behöriga att behandla ärendet.

Vid en mer allmän granskning av utvecklingen av övervakningen av användningen av statliga medel ansvarar finansministeriet för de författningar som gäller statens ekonomiförvaltning samt tillsynen och revisionen av statsfinanserna samt för de åtgärder som hänför sig till tillämpningen av dem. Finanscontrollerfunktionen i anslutning till finansministeriet bland annat stöder och säkerställer iakttagandet av principerna för god förvaltning, utvecklar styr- och rapporteringssystemen för statsfinanserna och verksamheten och säkerställer deras kvalitet samt svarar för styrning, samordning och utveckling av den interna kontrollen och den tillhörande riskhanteringen. I anslutning till finansministeriet finns också en delegation för intern kontroll och riskhantering som utvecklar och samordnar den interna kontrollen. Alla ministerier inklusive arbets- och näringsministeriet är företrädare i delegationen.

Helsingfors 16.10.2023

Näringsminister Wille Rydman